

intercultural speaker jako nauczyciel języków obcych nie tylko zna rodzaje wielorakich powiązań, ale rozumie je i przekazanie tego rozumienia innym stawia sobie za cel pracy dydaktycznej.

Bibliografia

- BURSZA W. 1998: *Antropologia kultury*, Poznań: Zysk i S-ka.
- BYRAM M., FLEMING M. (red.) 1998: *Language Learning in Intercultural Perspective*, Cambridge: Cambridge University Press.
- BYRAM M., NICHOLS A., STEVENS D. 2001: *Introduction*, [w:] *Developing Intercultural Competence in Practice*, Clevedon: Multilingual Matters, za: <http://languagecenter.cornell.edu> (11.05.2005).
- JAEGER K. 2001: *The Intercultural Speaker*, „Sprogforum” 19, s. 52-56, <http://inet.dpb.dpu.dk> (grudzień 2006).
- JANKOWSKI D. 1999: *Auto-edukacja wyzwaniem współczesności*, Toruń: Wyd. Adam Marszałek.
- ILTE REPORT: 'Intercomprehension' in *Language Teacher Education Report*, <http://www.lu.hiof.no> (11.05.2005).

Problem intersubiektywności a tożsamość w komunikacji interkulturowej

Agnieszka Nowicka

Instytut Lingwistyki Stosowanej
Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Artykuł niniejszy stanowi część szerszego projektu badawczego i opiera się na materiale badawczym wywiadów przeprowadzonych przez studentów uczących się języka angielskiego na poziomie zaawansowanym. Posłużyłam się badaniem w działaniu, w którym badacz jest jednocześnie osobą nauczającą. Metodą badania dyskursu jest etnograficzna i językowa analiza konwersacyjna użyta w celu oceny kompetencji mediacyjnej uczestników interakcji. Głównym celem eksperymentu jest zbadanie, w jaki sposób komunikacyjne ukierunkowanie rozmówców, np. orientacja na format „zbierania” nienegocjowalnych informacji lub monologowy format interakcji, wpływa na wzajemne ich rozumienie się i tworzenie własnych tożsamości w komunikacji interkulturowej w języku angielskim jako obcym i w rezultacie na rozwijanie kompetencji interkulturowej w interakcji. Będę obserwować wpływ *formatu interakcji* na możliwość przeprowadzenia mediacji komunikacyjnej i jej jakość oraz tworzenie tożsamości mono- i interkulturowych.

Mediacja jest tu rozumiana jako zaawansowany typ negocjacji w interakcji społecznej twarzą-w-twarz, której celem jest relatywizacja tożsamości społecznych, od ukierunkowanych monokulturowo w kierunku tożsamości interkulturowych, np. tożsamości bardziej otwartych na negocjację i złożonych (NOWICKA 2005).

Zakładam w badaniu perspektywę analizy konwersacyjnej (zwaną dalej AK), obserwując tworzenie się tożsamości społecznej w konkretnych działaniach dyskursywnych w interakcji twarzą-w-twarz (EDWARDS 1998 : 15-33). Obserwacji będą podlegać MCD (ang. *Membership Categorization Devices*), środki kategoryzacji społecznej, nazywane działaniami kategoryzującymi dla podkreślenia intencjonalności. Są to *działania komunikacyjne* uczestników interakcji, klasyfikujące

osobę jako członka określonej grupy społecznej. Zawierają one pewne działania przypisane danej kategorii społecznej, a także kompetencje, motywy, wartości i obowiązki (PSATHAS 1994 : 143; SACKS 1992 : 40-48).

Intersubiektywność jest pojmowana jako współtworzone lokalnie w danej rozmowie znaczenie i wzajemne rozumienie się uczestników interakcji. Konwersacje są skonstruowane sekwencyjnie, a architektura rozmowy jest wytworem orientacji na bycie zrozumianym przez odbiorcę wypowiedzi. Wypowiedź słuchacza, drugiego rozmówcy, pokazuje analizę wypowiedzi pierwszego rozmówcy i pozwala określić, jak wypowiedź została zrozumiana. Rozmowy pozwalają więc na natychmiastowe pokazanie zrozumienia lub działania naprawcze w przypadku nieporozumienia. Intersubiektywność jest więc widocznym i publicznie wytwarzanym porządkiem wynikającym z uwarunkowań interakcji (MALONE 1997 : 39).

Badania w zakresie AK wskazują, że niektóre tożsamości społeczne są trwałe, np. ojciec i matka, mąż i żona, czy były mąż w interakcji z byłą żoną. Te role społeczne ulegają aktualizacji w interakcji. Oznacza to, że istnieje pewna wytworzona w historii relacji i interakcji wspólna wiedza dotycząca wzajemnych tożsamości, która ulega uaktualnieniu i sprawdzeniu w rozmowie. Inne kategorie, takie jak osoba poinformowana i niedoinformowana, są bardziej negocjowane (TEN HAVE 2000). Należy podkreślić, że granice między kategoriami trwalszymi i aktualizowanymi a negocjowanymi w interakcji są płynne, ponieważ nierzadko negocjowanie ról bardziej lokalnych jest działaniem zmieniającym *status quo* danej relacji czy dookreślającym lub podważającym tę trwalszą tożsamość społeczną. Tożsamość społeczna także tworzy się w szeregu lokalnie negocjowanych kategorii w różnych interakcjach w historii relacji z daną osobą. Podsumowując, decydująca jest właśnie orientacja rozmówców, którzy traktują pewne działania kategoryzujące jako odnoszące się do trwalszej tożsamości społecznej, a inne jako tworzące role ważne jedynie dla danej interakcji.

Analizowana tu rozmowa ma charakter interkulturowy (MORI 2003 : 143-184; KOOLE, TEN THIJE 2001 : 571-587). Trzeba zaznaczyć, że nie każda komunikacja w języku obcym między znającymi się np. długo obcokrajowcami ma taki charakter, ponieważ rozmówcy mogą się w ogóle w danej rozmowie nie odnosić do treści oraz kategorii relacji interkulturowych. Innymi słowy, w perspektywie uczestników interakcji mogą nie być one istotne we wzajemnym rozumieniu się, tworzeniu sensów przez rozmówców w danym kontekście interakcyjnym.

Analiza danych

Celem końcowym omawianego w artykule projektu studenckiego było przeprowadzenie wywiadu argumentacyjnego z obcokrajowcem. Zadanie to było poprzedzone obserwacjami strategii interakcyjnych w angielskich i amerykańskich wywiadach radiowych i telewizyjnych.

Analizowany wywiad został przeprowadzony przez dwóch studentów psychologii RI i TG z Finami N i T studiującymi w Polsce. Charakteryzuje się on niskim poziomem negocjowania znaczeń. Prezentacja wywiadu ma na celu zanalizowanie widocznych w nim problemów komunikacyjnych wynikających z określonego ukierunkowania na komunikację jako na wymianę nienegocjowalnych, zamkniętych treści. Taka orientacja powoduje utrwalanie monokulturowej tożsamości społecznej.

Ponieważ ustalanie formatu interakcji odbywa się zazwyczaj na początku dialogu, stąd analiza rozpoczyna się od pierwszej wymiany inicjującej wywiad. We fragmencie 1 pojawia się grupowa kategoryzacja nieobecnych w trakcie interakcji osób trzecich. Sposób kategoryzacji osób trzecich wskazuje na konstruowanie naszej tożsamości społecznej w relacji do wywoływanej kategorii.

Rozmówcy wspólnie tworzą kolektywną tożsamość *dziewcząt* fińskich i polskich, która jest tylko częściowo negocjowana. Skutkuje to wytworzeniem się stereotypowej, niezrelatywizowanej kategorii grupowej. Uczestnicy interakcji interpretują ją, odnosząc się jedynie do wyglądu członków grupy (wersy 60-63). Polska grupa jest oceniona pozytywnie, podczas gdy fińska grupa podlega pośredniej krytyce. TG podejmuje pewne próby negocjowania kategorii, lecz jego działanie opiera się on na pogłębiającej stereotypowość opozycji wyglądu i umysłu (wers 105, 111)

Rozmówcy pozostają na poziomie porównań i kontrastów grupowych, nie zgłębiają bardziej zindywidualizowanych, złożonych, czy zrelatywizowanych kategorii. Ustalony w interakcji format nie pozwala na negocjację kategorii. Tworzenie formatu interakcyjnego odbywa się poprzez zadawanie pytań, na które oczekuje się standardowych odpowiedzi, nie negocjowanie lub bardzo powierzchowne negocjowanie odpowiedzi, poprzez co następuje szybka zmiana tematu. TG i RI ustawiają się w roli formalnego odbiorcy, który albo powtarza wypowiedź rozmówcy, albo reaguje biernymi sygnałami słuchania i potwierdzenia odbioru wiadomości (wersy 54, 75, 100). Ich celem jest unikanie stanowiska w danej sprawie i ogólnie negocjowania. Przedstawia to fragment poniższej transkrypcji.

Fragment 1¹

- ⇒ 47. RI .hh and yh:: now how long are you here an::d
48. what is the most interesting thing (..) in
⇒ 49. Poland (..) for you
50. TG was something amazing↑ (..) for you
51. (..)
52. N eh:m (..) I'm here eh: until:: the:: (..)
53. begin of June↑
54. TG yeah
⇒ 55. N and: the exciting and the most (1.0) like
56. nicest↑ thing in Poland(hhh) is the girls
57. TG is the girls
58. N [ye::s
59. TH [hhhh
⇒ 60. N they're like ehm (..) really good looking
61. (..) if you compare it to Finland (1.0) and
62. eh:m (2.0)eh: (..) they (..) dress more (1.0)
63. better than (..) the Finnish girls↑
64. (1.0)
⇒ 65. TG maybe it's: depends:: on a climates °or:°
66. do you think so
67. R↑ [°hhhh°
⇒ 68. N [eh:: no I don't think so[(..) they can ehm
69. R↑ [°hhhh°
⇒ 70. N (..) det- ehm (..) it's a cultural↑ thing↑
71. (1.0)so: eh:m: (1.0) here they go (..) like
72. that- which is:: the trends are going (1.0)
73. with like ehm: (1.0) good looking (..)
⇒ 74. good(hh)looking(hhh)
⇒ 75. RI yeah
⇒ 76. N clothes (1.0) but in Finland eh::m (0.5) eh
77. and if you compare (..) the Finnish eh: (..)
78. clothing like e- (1.0) the Polish (..) girls
79. (..) clothes (..) is like (1.5) OK (..) it's
80. °hhhh°

¹ Ważniejsze symbole transkrypcyjne: (..) mikropauza, (1.0) pauza w sekundach, [początek realizowanych równocześnie wypowiedzi, : przedłużenie dźwięku, h wydech lub śmiech, .hhh wdech, a artykulacja z naciskiem, KAPITALIKI wypowiedź głośniejsza, °wypowiedź° cichsza, ↑ wznosząca się linia intonacyjna, ↓ opadająca linia intonacyjna, >wypowiedź< szybsza i wypowiedź > wolniejsza, / przerwanie wypowiedzi, = rozpoczęcie następnej wypowiedzi bez pauzy.

81. R °hhhhh°
82. TG °hhhh°
83. R eh hh[hehhehe heh heh heh
84. S [hohohohoh
⇒ 85. TG and how about you (..) Tarow
86. (..)
87. T about what↑
88. (1.0)
⇒ 89. TG about (..) Polish girls °hhh°
90. T oh uh::m:: I must agree quite much with
91. Nikolas it was (..) also: wery (..)
92. astonishing form me when I first time
93. entered here (..) and I'r I'r I really good
⇒ 94. (..) distinguished that they really (...) look much different (..)
95. look much different (..)
96. RI [what
⇒ 97. T [than (..) than Finnish girls (..) I (..) I don't know why is like that >maybe it's the culture maybe they dress better<
99. uha
⇒ 100. TG uha
101. T but hhh you got really sees it on the streets (0.5) even that it was (..) totally winter when I came here (..)
102. TG OK=
⇒ 103. T =there is no high heels and so on- (...) in Finland (..) girls (..) use (..) plain sneakers just (..) .hhh even in night clubs
104. TG ahh[hhha
105. T [that's you know that's (..) just a pity that(.)[so
⇒ 106. TG [and and eh: (..) what about (..) their minds eh:: do you know any Polish girl eh:: closer (..)
107. T uh:::n OK (..) may- maybe(hhh) Finnish girls are more open(hhh) minded(hh) (0.5)
108. TG yeah
109. (1.0)

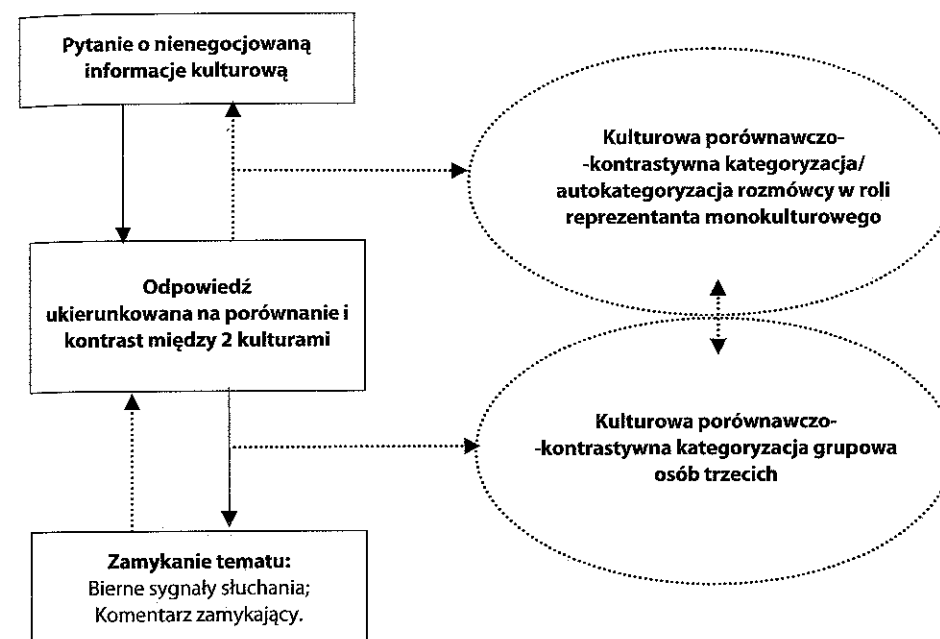
Tworzony format interakcji wzmacnia identyfikację rozmówcy w roli reprezentanta społeczno-kulturowego. Jeśli celem rozwojowym interakcji byłaby mediacja polegająca na poznawaniu głębszej perspektywy rozmówcy, to taki jej format i związane z nim kategoryzacje na to nie pozwalają.

Z drugiej strony można spojrzeć na omawiane działanie jako na zrytualizowaną strategię osiągania porozumienia i pogłębiania więzi poprzez podkreślanie przynależności do wspólnej, ponadkulturowej grupy *chłopców* w relacji do innej kategorii *dziewcząt*. Zawarte jest w tym działaniu pośrednie odniesienie do możliwej wspólnej perspektywy kulturowej, a mianowicie: *na co patrzymy grupowo jako mężczyźni*. Tak więc, oceniając kompetencję mediacyjną uczestników interakcji, należy brać pod uwagę także umiejętność posługiwania się skonwencjonalizowanymi środkami, jako że mogą one spełniać funkcję interakcyjną, polegającą na pogłębianiu więzi i wzajemnego porozumienia poprzez rozpoznawanie podobieństw spojrzenia.

Poniższy schemat 1 przedstawia dominujący w wywiadzie format interakcji. Ukierunkowanie na unikanie negocjowania i wzmacnianie opozycji realizuje się głównie w formacie trójsekwencyjnym, w komentarzu i reakcji wywiadowcy. Wywiad składa się z krótkich bloków, charakteryzujących się szybkimi nienegocjowanymi zmianami tematu, co jest szczególnie widoczne, kiedy pojawiają się problemy komunikacyjne, następuje zamknięcie tematu i wprowadzenie następnego rozmówcy lub jego zmiana (wers 85): *and what about you Tarrow* (pol. *a co ty o tym sądzisz, Tarrow?*). Zmiany te są często poprzedzone przerwaniem nagrania. Wpływa to na spójność wywiadu, ponieważ zmiany tematu nie odbywają się w sposób płynny.

W odróżnieniu od formatu omawianego wywiadu, rozmowa zasadza się na tworzeniu głębszej intersubiektywności, której osiągnięciu sprzyja aktywne słuchanie i działania naprawcze. W interakcji, która *staje się* interkulturowa, trzeba bardziej słuchać i bardziej aktywnie negocjować rozumienie, z uwagi na mniejszą przestrzeń dzielonej wiedzy i potrzebę jej relatywizacji.

Orientując się na określony format interakcyjny uczestnicy także pośrednio konstruują określone kategoryzacje. Te tworzone w omawianym wywiadzie nie sprzyjają mediacji ani rozwijaniu kompetencji komunikacyjnej.

Schemat 1.

Fragment 2

249. RI a::nd what (.) do you thi:nk about our city
 250. about Poznań [do you:: °yh°
 251. TG [our beautiful city
 ⇒ 252. RI ou:r beautiful city do you find it
 253. interesting do you:: .hhh like any special
 254. places ↑
 ⇒ 255. T I: of course it depends compared to what
 256. compared to Finland ↑ Finnish (.) cities ↑
 257. RI for example
 258. (.)
 ⇒ 259. T >for example the Finnish city-< for example
 260. the city that I live in it's eh it's(.)eh
 261. quite near I must say all the buildings are
 262. p- relatively new(.)so there is something
 263. li:ke: uh: and in here(.)I must say all the
 264. buildings are rather old
 265. TG yeah
 ⇒ 266. T bu:t (.) of course there are good sides and

267. bad sides so (.) .hh let's say in here in
 268. the middle (.) of the center it's very nice
 269. in here but when you go (..) other (.) side
 270. you know where you can find very (.) very
 271. ugly buildings an:d without any renovation
 272. at all
 273. TG in some [called (.) yeah
 274. RI [especially this high (.) buildings
 275. TG yeah
 276. T I:
 277. RI hh with (.) eleven floors
 278. S uh ((przerwa w nagraniu))

W wersji 249, fragment 2, RI zadaje pytanie, które można zinterpretować jako identyfikacja z miejscem zamieszkania, *and what (.) do you thi:nk about our city* (pol. *co sądzisz o naszym mieście?*). T reformuluje te pytanie włączając, w nie ocenę, wers 251: *our beautiful city* (pol. *w naszym pięknym mieście*). Zarówno w intonacji TG, jak i RI daje się zauważyć pewien ironiczny dystans co do formy pytania. Najprawdopodobniej TG i RI chcą zaznaczyć, iż wiedzą, że zadawane przez nich pytanie jest stereotypowe. Podkreślają oni dystans do przyjętego przez nich stereotypowego formatu wywiadu. Działanie to jednak nie przynosi spodziewanego rezultatu, ponieważ N traktuje pytanie jak najbardziej poważnie, jako prowadzące do problematycznej oceny kulturowej. TG i RI jednak nie stosują żadnych działań naprawczych. Wyłania się więc problem wzajemnego zrozumienia dotyczącego formatu interakcji i interpretacji wypowiedzi w tym kontekście. Można zaryzykować twierdzenie, że ponieważ rozmowa odbywa się w języku obcym, w kontekście interkulturowym i co ważniejsze – między nowo poznanymi osobami, rozbieżności co do rozumienia formatu mogą wydarzać się częściej niż w języku ojczystym czy w kontekście bardziej monokulturowym i między znajomymi.

Komunikacja w wywiadzie odbywa się na zasadzie uproszczonego schematu interpretacyjnego *powiedz mi lub zasugeruj, skąd pochodzisz, a powiem ci, kim jesteś*. N traktuje pytanie TG i RI poważnie, ukierunkowuje się na jego problematyczny charakter. Tak więc pojawia się prośba o uszczegółowienie pytania, która jednocześnie relatywizuje charakter mającej nastąpić potem negatywnej oceny, (wers 255-256): *of course it depends compared to what compared to Finland† Finnish (.) cities†*, (pol. *to zależy w porównaniu z czym, z Finlandią? Z miastami fińskimi?*). Wprowadza on także wstęp, częściowo wyjaśniający jego perspektywę i jednocześnie stanowiący łagodzący wstęp do oceny, wers 259: *>for example the*

Finnish city-< for example the city that I live in it's eh it's(.)eh quite near I must say all the buildings are p- relatively new(.)s. (pol. *na przykład fińskie miasto, w fińskim mieście gdzie mieszkam jest eh (.) dość blisko muszę powiedzieć że wszystkie budynki są p- raczej nowe*).

Następująca ocena wyglądu miasta jest w perspektywie rozmówcy negatywna, wers 259: *in here(.)I must say all the buildings are rather old* (pol. *tutaj (.) muszę powiedzieć, że wszystkie budynki są dość stare*). N łagodzi ocenę, ukierunkowując się na fakt, że może ona być problematyczna w interakcji, używa on wstępu: *I must say* (pol. *muszę powiedzieć*) i modyfikatora *rather*, określając budynki w Poznaniu jako *dość stare*. Są to charakterystyczne, skonwencjonalizowane znaczniki tzw. wypowiedzi *niepreferowanych* (POMERANTZ 1984: 57-102), tzn. takich, które mogą wywołać problemy relacji w rozmowie. Innymi słowy, rozmówca uważa, że słuchacz chciałby usłyszeć inną wypowiedź. Dodatkowo T równoważy negatywną ocenę miasta, zestawiając istnienie brzydkich części miasta z *ładnym* centrum, co także świadczy o wyżej omówionym ukierunkowaniu.

N oznacza swoją wypowiedź jako potencjalnie problematyczną, co można zinterpretować w następujący sposób: ocena miasta, miejsca pochodzenia (tu w kategoriach wyglądu budynków) jest traktowana przez fińskiego rozmówcę jako część kategoryzacji rozmówców, jako znaczącą właściwość określającą część ich tożsamości społecznej.

Ponieważ konstruowane przez rozmówców kategoryzacje są zbiorowe, nieindywidualizowane i pośrednie, trudniej je negocjować. Miasto, wygląd, stereotypy dotyczące charakteru grupowego mieszkańców mają określać rozmówcę obecnego w rozmowie. Tego rodzaju kategoryzacje, jeśli pozostawić je jako nienegocjowane, mogą wzmacniać tożsamość monokulturową, z uwagi na ich ograniczający charakter i podkreślanie abstrakcyjnego podmiotu grupowego. Format nie pozwala na relatywizowanie kategoryzacji, zresztą rozmówcy ukierunkowują się na nienegocjowanie formatu, w rezultacie temat i wraz z nim kategoryzacja zostają zamknięte i przez to potwierdzone.

Fragment 3

305. RI Nikolas the question for you do you find
 306. yh:: Poznań streets yh:: safe or: rather
 307. dangerous in the night
 ⇒ 308. N eh::m (..) I have been here like for eh:m
 309. (.)three months(.)and at the first night eh
 310. my (.) mobile phone was s- straightly taken
 311. from my hand when I was talking to it

312. TG ohhhh
 ⇒ 313. N but (.) after that eh:m (1.0) xxx have been
 314. quite OK no one have been quite OK no one
 315. has (.) been like really bad or not taking
 ⇒ 316. anything but: I have seen some people here
 317. from Erasmus students
 318. TG yeah
 319. N (.) who had had some:: really bad times
 320. here:
 321. (1.0)
 ⇒ 322. TG so Poznań (.) isn't (.) very friendly
 323. place::
 ⇒ 324. N no:: I think it's nice friendly I can go
 325. out there and (...) I feel always safe
 326. TG yeah↑ we have a:: a lot of police especially
 327. at nights (..) I think so
 328. (2.0)
 329. S xx[xxx
 330. TG [we::ll:: eh living i:(n) in a student
 331. house what can you say about it
 332. ((przerwa w nagraniu))

We fragmencie 3 można zaobserwować tworzenie się pośredniej kategoryzacji poprzez opis doświadczenia związanego z zachowaniem członka danej społeczności. N opisuje kradzież telefonu komórkowego na ulicach Poznania. Traktuje on swój opis tego, co go spotkało na ulicach Poznania, jako pośrednią negatywną kategoryzację rozmówców (jako poznaniaków i Polaków, wersy 313-317 i 319). Daje się zauważyć sprzeczność w wypowiedzi N – z jednej strony podkreśla on negatywne doświadczenia w Poznaniu, z drugiej strony im zaprzecza, co wskazuje na jego ukierunkowanie na kłopotliwy status swojej oceny oraz na jej kategoryzujący charakter. W wersji 313 N relatywizuje ocenę, podkreślając, że poza faktem, iż skradziono mu telefon, nic złego już go w Poznaniu nie spotkało. Następnie wzmacnia negatywną ocenę, podkreślając, że inne osoby z programu Erasmus miały bardzo nieprzyjemne doświadczenia (wers 319), lecz Poznań jest bardzo przyjaznym miastem (wers 324).

Ambiwalentny charakter wypowiedzi świadczy o tym, że rozmówca ukierunkowuje się na niepreferowany i kategoryzujący charakter ocen i próbuje stosować dość skonwencjonalizowane i nieskuteczne środki naprawcze, zaprzeczając w wersji 324 negatywnej ocenie.

Podsumowując, N uważa, że jego wypowiedź jest problematyczna, czyli potencjalnie naruszająca wzajemne relacje i wymagająca dodatkowych działań naprawczych, ponieważ może ona być odebrana jako określająca pośrednio tożsamość obecnych uczestników interakcji. Doświadczenie rozmówcy, obcokrajowca, identyfikującego się jako członek grupy obcokrajowców przebywających w Poznaniu, w Polsce w relacji z Polakiem (grupą Polaków) określa społeczność Polaków (poprzez opis zachowania przypadkowego Polaka), przez co pośrednio kategoryzuje swego rozmówcę będącego częścią społeczności Polaków.

W wywiadzie rozmówcy tworzą pośrednie kategoryzacje następującego typu:

- Brudne, zniszczone budynki (skojarzenia z tym związane) ⇒ grupowa tożsamość Polaków ⇒ rozmówcy Polacy w interakcji;
- Przemoc dokonana przez anonimowego Polaka ⇒ grupowa tożsamość Polaków ⇒ część tożsamości rozmówcy.

N traktuje powyższe działania komunikacyjne opisujące przemoc na ulicach Poznania w stosunku do niego, obcokrajowca, oraz opis architektury miasta jako pośrednie działania kategoryzujące Polaków jako grupę.

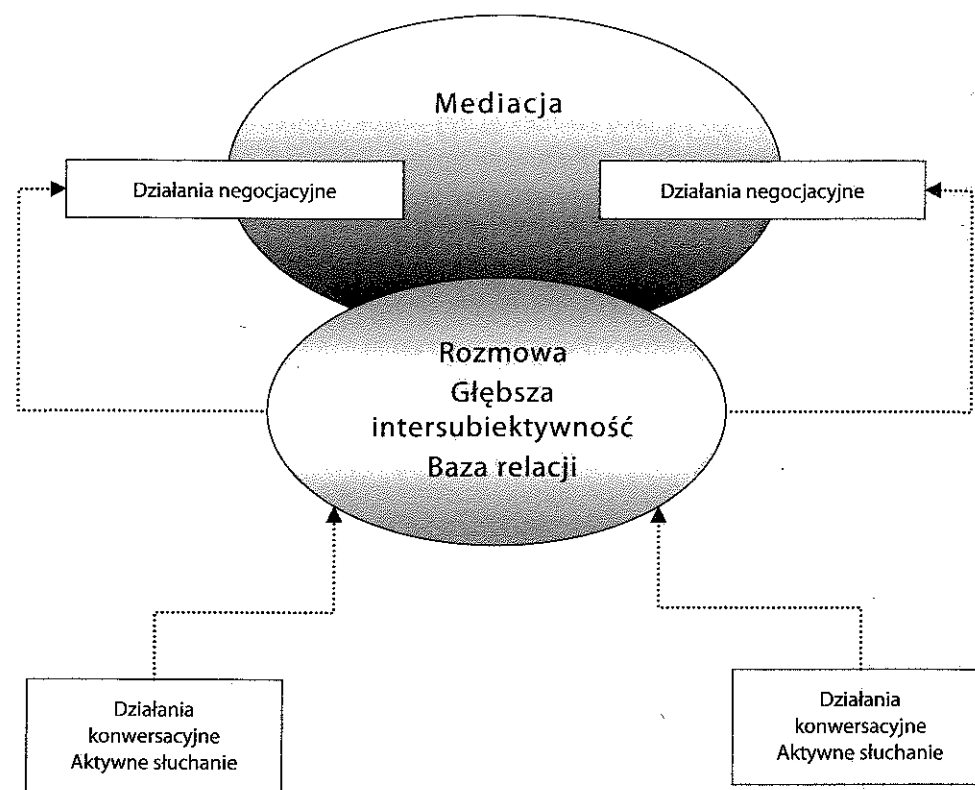
Wnioski

Stopień aktualizacji tożsamości społecznych w komunikacji interkulturowej, jest mniejszy niż stopień ich negocjacji. Żeby zachodziła mediacja powinna nastąpić głębsza negocjacja ról, ponieważ ich aktualizacja prowadzi do potwierdzania monokulturowych, uogólnionych kategorii grupowych.

W wywiadach interkulturowych negocjowanie tożsamości jest nieuniknione. Jeśli rozmówcy nie zaangażują się w taką negocjację lub jej unikają, tak czy inaczej pojawiają się problemy komunikacyjne, które należy negocjować, albo komunikacja odbywa się powierzchownie i osiągnięcie głębszego porozumienia staje się trudne.

Schemat 2 pokazuje, że działania konwersacyjne, aktywne słuchanie, płynne zmiany tematów, działania naprawcze i tworzenie relacji oraz konwersacyjnego formatu interakcyjnego stanowią bazę wzajemnego rozumienia, tym bardziej że rozmowa w swojej podstawowej strukturze ma charakter uniwersalny. Na tej bazie, opierając się na sprawdzaniu wzajemnego rozumienia dotyczącego formatu interakcji, można tworzyć konwersacyjnie ukierunkowane działania negocjacyjne tworzące mediację interkulturową.

Format ustalony przez rozmówców i podtrzymywany w czasie wywiadu nie pozwala na negocjowanie bardziej złożonych kategorii i na osiągnięcie głębszej intersubiektywności i w rezultacie wzmacnia tożsamości monokulturowe.

Schemat 2.

Bibliografia

- EDWARDS D. 1998: *The Relevant Thing about Her: Social Identity Categories in Use*, [w:] C. ANTAKI, S. WIDDICOMBE (red.), *Identities in Talk*, London: Sage, s. 15-33.
- KOOLE J. D. T., TEN THIJE 2001: *The reconstruction of intercultural discourse: Methodological considerations*, „Journal of Pragmatics” 33, s. 571-587.
- MALONE J. M. 1997: *Worlds of Talk. The Presentation of Self in Everyday Conversation*, Great Britain: Polity Press.
- MORI J. 2003: *The construction of interculturality: A study of initial encounters between Japanese and Americans*, [w:] *Research on Language and Social Interaction*, 36 (2), New York: Lawrence Erlbaum Associates Inc., s. 143-184.
- NOWICKA A. 2005: *Umiejętność mediacji a formułowanie problemów w komunikacji interkulturowej*, [w:] K. KARPINSKA-SZAJ (red.), *Nauka języków obcych w dobie integracji europejskiej*, Łask: Oficyna Wydawnicza LEKSEM, s. 115-134.

- POMERANTZ A. 1984: *Agreeing and disagreeing with assessments: some features of preferred/dispreferred turn shapes*, [w:] J. MAXWELL ATKINSON, J. HERITAGE (red.), *Structures of Social Action. Studies in Conversation Analysis*, Cambridge: Cambridge University Press, s. 57-102.
- PSATHAS G. 1999: *Studying Organization in Action: Membership Categorization and Interaction Analysis*, [w:] *Human Studies* 22. Kluwer Academic Publishers, Netherlands, s. 139-162.
- TEN HAVE P. 2000: *Membership categorization, sequencing, and inference working towards 'anchor point' (draft 1.1)*. Referat International Pragmatics Association wygłoszony w dyskusji panelowej na 7 międzynarodowej konferencji pragmatycznej w Budapeszcie: „Cognition-in-Action: Ethnomethodology”, <http://www2.fmg.uva.nl> (grudzień 2006).
- SACKS H. 1992. *The MIR Membership Categorization Device*, [w:] H. SACKS, *Lectures on Conversation*, vol. I, Oxford & Cambridge: Blackwell, s. 40-48.

TOWARZYSTWO NAUKOWE
KATOLICKIEGO UNIwersYTETU LUBELSKIEGO
JANA PAWŁA II

Prace Wydziału Historyczno-Filologicznego
127

ISTNIEJE OD ROKU 1934

KOMUNIKACJA JĘZYKOWA W SPOŁECZEŃSTWIE INFORMACYJNYM

NOWE WYZWANIA
DLA DYDAKTYKI JĘZYKÓW OBCYCH

Redakcja

JOLANTA KRIEGER-KNIEJA
URSZULA PAPROCKA-PIOTROWSKA

LUBLIN
TOWARZYSTWO NAUKOWE
KATOLICKIEGO UNIwersYTETU LUBELSKIEGO
JANA PAWŁA II